ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Съ-Председатели:

Доц. д-р Любка Илиева – Ръководител на катедра
„Икономика и управление на туризма“
Проф. д-р Марияна Божинова

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова

СЕКРЕТАРИАТ

Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

ISBN 978-954-23-2652-6

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ
ФАКУЛТЕТ „ПРОИЗВОДСТВЕН И ТЪРГОВСКИ БИЗНЕС”
КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА”

ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

19 – 20 юни 2026 г.

10 ГОДИНИ

Катедра „Икономика и управление на туризма”

Академично издателство „Ценов” – Свищов
2026

Кръглата маса се посвещава на 90-годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов и 10-годишнината на катедра „Икономика и управление на туризма”.

Докладите в сборника са анонимно рецензирани от Редакционен съвет.

Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

© АИ „Ценов“, Свищов, 2026
ISBN 978-954-23-2652-6

СЪДЪРЖАНИЕ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА“
Десетилетие на академично развитие, научни постижения и професионална реализация
Доц. д-р Любка Илиева 11

ПОЛИТИКИ, РЕГУЛАТОРНИ РАМКИ, ИКОНОМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА В УСЛОВИЯТА НА ТРАНСФОРМАЦИИ

Предизвикателства пред туризма на България
Проф. д-р Стоян Петков Маринов 21

Публични политики за устойчиво управление на обекти на културното наследство
Проф. д-р Маргарита Богданова 31

Политики за развитие на устойчив културен туризъм
Проф. д.н. Таня Парушева 41

Предизвикателства пред туристически сезон 2026
Доц. д-р Красимира Янчева, ас. д-р Христина Сантана 48

Туризъм и геополитически въздействия – географски аспекти
Доц. д-р Тихомир Личев 63

Обществените поръчки в туризма – взаимодействие между знания, политики и устойчиви бизнес решения
Доц. д-р Галина Чиприянова, Красимир Парашкевов 75

Релацията „културен туризъм – културно наследство“
Доц. д-р Пенка Горанова 86

Професионалната счетоводна преценка в туристическите предприятия: между нормативното съответствие и управленската полезност на информацията
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова, студ. Василена Тодорова, студ. Димитър Димитров, студ. Евелина Радева, студ. Кристиан Иванов 94

Application of Lean Manufacturing Tools in Boxed Solutions for the Tourism Industry
Candidate of Pedagogical Sciences Protsenko Yulia Procenko
Lilya Idrisova, Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD 107

Политики за устойчив туризъм чрез проектно финансиране: Финансова ефективност на общинските инвестиции в инфраструктура
Ас. д-р Димчо Шопов 116

Кризата в Близкия изток – предизвикателства и възможности пред българския туризъм
Ас. д-р Тихомир Драганов.....128

Ролята на европейските програми за развитие на туристическия бизнес в България
Докторант Мария Павлова-Кондрова.....136

Териториална концентрация и регионални различия в развитието на балнео, СПА и уелнес туризма в България
Докторант Антоанета Христова.....144

Местното самоуправление като фактор за развитието на туризма
Докторант Ива Панайотова 156

Институционални и икономически ограничения при трансформацията на земеделски земи за нуждите на туристическата инфраструктура
Докторант Атанас Атанасов.....165

Потенциал за развитие на голф туризма в деветте туристически района на България
Докторант Незифе Бозова.....174

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ, ЗЕЛЕНА И КРЪГОВА ИКОНОМИКА, ГЕОПРОСТРАНСТВЕНИ АНАЛИЗИ И РЕСУРСЕН ПОТЕНЦИАЛ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ

From sustainable to regenerative tourism in the context of the blue economy
Доц. д-р Стефан Райчев 183

Синята икономика и устойчивият туризъм: възможности и предизвикателства
Доц. д-р Добринка Стоянова.....190

Съвременни измерения на социалноикономическата устойчивост в туризма
Доц. д-р Ваня Василева.....199

Развитие на районите през призмата на туризма
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков 207

Концептуализиране на геополитически сензитивни дестинации чрез спортен туризъм: по примера на Голанските възвишения
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева, докторант Уаел Муграби.....216

Изследване на нагласите към екологосъобразните решения в туризма
Гл. ас. д-р Павлин Павлов.....225

Храната като важен компонент на туристическото преживяване
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 236

Връзка между туристическите пътувания и динамиката на потребителските цени в България
Докторант Никола Николов 244

Климатолечението в структурата на здравния туризъм: историческо развитие, научни школи и концептуално моделиране
Докторант Ваня Андонова..... 256

Кандидатурата за Европейска столица на културата като фактор за развитие на целогодишен туризъм в Бургас
Докторант Иван Гаврилов 268

Място на кръговата икономика в туристическия сектор
Докторант Виктория Джамбазка..... 277

ИНОВАЦИИ, ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ В ТУРИЗМА И УСЛУГИТЕ

Концептуална рамка за адаптация на туристическата система в условията на дигитална трансформация
Проф. д-р Велина Казанджиева, доц. д-р Георгина Луканова..... 287

Ролята на изкуствения интелект в развитието на смарт туризъм
Доц. д-р Елена Илиева, Павел Нончев 300

Бъдещето на туризма в епохата на преходи: между дигиталното и автентичното
Доц. д-р Любка Илиева..... 310

Приносът на цифровите иновационни мрежи към регионалното развитие
Доц. д-р Евелина Парашкевова..... 322

Детерминанти на онлайн пазаруването на туристически продукти в България
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 333

Влияние на дигиталната трансформация на туристическия пазар върху потребителското поведение
Доц. д-р Ваня Григорова..... 343

Иновационни възможности за развитие на туристическия бизнес – мрежови контекст
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 353

Иновациите в контекста на туроператорската дейност
Доц. д-р Любомира Тодорова 363

Бариери пред дигиталната трансформация в хотелиерството: организационни, технологични и поведенчески аспекти
Гл. ас. д-р Галина Илиева 371

Ролята на дигитализацията в транспортното обслужване на туристите: нови технологии и приложения
Гл. ас. д-р Никола Гайдаров 381

Иновативни бизнес модели в хотелиерството: комбинация между лайфстайл, устойчивост и дигитално присъствие
Гл. ас. д-р Мира Джендова 390

Бизнес планиране в туризма в условията на изкуствен интелект – нови модели и предизвикателства
Гл. ас. д-р Маргарита Мишева 400

Иновационен модел за развитие на културния туризъм
Ас. д-р Йоана Константинова 412

От дигитална автоматизация към екосистемно управление: трансформация на бизнес моделите в хотелиерството
Докторант Агнес Бачева 420

Ролята на социалните мрежи при избора на туристическа дестинация сред младите хора
Студ. Павел Антонов Павлов 430

БИЗНЕС МОДЕЛИ, ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО, ПАЗАРИ И БРАНДИНГ В ТУРИЗМА И СВЪРЗАНИТЕ ИНДУСТРИИ

Развитие на туристическата индустрия в контекста на съвременните предизвикателства
Проф. д-р Цанко Стефанов 439

Българската индустрия и технологичните предизвикателства
Доц. д-р Сергей Найденов, доц. д-р Добрин Ганчев 448

Креативно управление на туристическите преживявания като фактор за конкурентоспособност на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Кристина Шопова 456

Методът на критичната точка в туристическия сектор – възможност за ефективни решения
Гл. ас. д-р Росен Колев 464

За идеята на туризма в луксозната индустрия
Гл. ас. д-р Иво Велинов 474

Културният туризъм: между наследството, преживяването и мотивацията
Гл. ас. д-р Пламен Петров 482

Търговски аспекти на селския туризъм в България
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 490

The Authenticity Paradox in the Age of Generative AI: Exploring the Impact of Synthetic Visual Content on Tourism Destination Branding
Ас. д-р Стелиана Василева 494

Бранд мениджмънт и корпоративна култура в многонационални компании в сектора на бизнес услугите
Докторант Петьо Божинов 503

Въздействие на дигиталните технологии върху трансформацията на туристическите предприятия
Докторант Теодора Попова 512

ХОТЕЛИЕРСТВО, РЕСТОРАНТЬОРСТВО И ТУРИСТИЧЕСКА АГЕНТСКА ДЕЙНОСТ: МОДЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ

Спортната анимация като фактор в туристическия бизнес
Доц. д-р Стела Касабова, ст. преп. д-р Радослав Николов 523

Счетоводната информация – важен фактор за успешно управление на предприятията в ресторантьорството
Доц. д-р Галя Стоянова Иванова-Кузманова 530

Управление и развитие на туроператорския бизнес – практически аспекти на облагането по ЗДДС и отражението върху рентабилността
Гл. ас. д-р Лиляна Бърдукова 538

Inventory Accounting in Tourism-Related SMES in Cameroon: Challenges for Cost Control and Sustainable Business Models
PhD student Tognang Kouaya Pretta Noella Rosevale 549

Предизвикателства и възможности пред развитието на голф туризма в България
Докторант Ангел Ангелов 557

Устойчивите практики на туристическите агенции в община Варна
Докторант Христина Петрова 566

Кетъринг обслужването като фактор за конкурентоспособността на туристическите събития
Докторант Цветелина Петрова 575

Директните плащания по Общата селскостопанска политика като инструмент за устойчиво развитие на хотелиерството и ресторантьорството
Докторант Снежана Парушева-Ламбева 584

ОБРАЗОВАНИЕ, ЧОВЕШКИ КАПИТАЛ, ОРГАНИЗАЦИОННА КУЛТУРА, КРИЗИ И АДАПТИВНИ СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ

Знанието и неговото управление в контекста на туризма
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Стела Маринова 599

В преход към приобщаване: туризмът като арена на промяна в условия на различие
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева 609

Музеите като неформална учебна среда
Доц. д-р Петя Иванова, докторант Цветелина Телбис 618

Влиянието на организационната култура върху иновационното представяне на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Надежда Стефанова 627

Practices for developing employer branding in Black Sea coastal tourism
Гл. ас. д-р Христина Филипова, хон. ас. Яна Донева 634

Свищов във впечатленията на посетителите на града (1878–1912)
Преп. д-р Емилия Вачева 643

Финансовата грамотност като фактор за устойчивост на туристическия сектор: структурни ограничения, рискови канали и инструменти за въздействие
Докторант Шенай Шемсиева Раимова 651

Re-thinking sport tourism through stronger physical education and local community engagement
PhD student Wael Mugrabi 665

БЪЛГАРСКАТА ИНДУСТРИЯ И ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Добрин Ганчев[1]
катедра „Социални и стопански науки", ТУ – Габрово

Сергей Найденов[2]
катедра „Индустриален бизнес и предприемачество"
Стопанска академия „Д. А. Ценов" – Свищов

Резюме: Целта на настоящия доклад е да се маркират предпоставките за модернизиране и конкурентно позициониране на българската икономика, по специално на индустриалния сектор в средносрочен и дългосрочен период през призмата на „Четвъртата индустриална революция". Секторите на националната икономика претърпяха значителни трансформации в периода на преход към пазарна икономика. Съвременните компании са изправени пред различни предизвикателства. За да запазят конкурентните си предимства, им е необходима стабилна организационна идентичност. Остатъчната икономика притежава потенциал да се справи с големите предизвикателства, пред които е изправена в ерата на дигитализацията и цифровата икономика.

Ключови думи: индустрия, цифровизация, организационна идентичност, дигитална икономика, цифрови технологии.

Въведение

Процесите на модернизация и навлизане на нови технологии са важна отличителна черта на икономическата действителност, особено от началото на 21 век. Индустриалният сектор играе важна роля в развитието на голяма част от страните, особено след 50-те и 60-те години на миналия век. Той променя стопанския ландшафт на континентите, като това се отнася в пълна сила за Европа и за страните от както от западната, така и от нейната източна част. Трябва да се отбележи обаче, че са различни факторите и причините довели до тази промяна в стопанския живот на страните. Тази констатация се отнася с пълна сила и за нашата страна.

1. Изложение

Последните десетилетия доведоха до бурно развитие в областта на високите технологии именно в секторите на индустриалния отрасъл. Високотехнологичните и среднотехнологичните производствени сектори включват следните производства: а) високотехнологичните производствени

[1] e-mail: dobrin@tugab.bg
[2] e-mail: s.naydenov@uni-svishtov.bg

сектори: производство на компютри и офистехника; производство на радио-, телевизионно- и комуникационно оборудване и апаратура; производство на медицинско и оптично оборудване; б) средно високотехнологични производствени сектор: производство на химическа продукция; производство на машини и оборудване; производство на електрически машини и апарати; производство на електрическо оборудване; производство на транспортни средства.

Необходимо е да отбележим, че в условията на командно-административната система индустриалният отрасъл и по-точно някои от неговите сектори бяха достигнали подчертано високи нива на овладяване на върхови технологии, преодолявайки вътрешни и външни ограничения, главно от водещите западни страни по линия на забраната на внос на стоки с двойно предназначение. Изключително ценна помощ бе оказвана от различни професионални сдружения и организации, с чиято помощ се появяваха малки и средни предприятия за тогавашните условия, които решаваха важни технологични и производствени задачи (Пехливанов, 2005, с. 115). Социалните, икономическите и политическите промени изпратиха тази конструкция на националното стопанство по ред причини безвъзвратно в историята. Това поставя на преден план необходимостта от нова „високотехнологична индустриализация“ по отделни сектори и отрасли (Гроздин и кол., 2014, с. 5).

Тук трябва да се подчертае, че цифровизацията е само една стъпка по този път. Тя е само външно проявление на процесите, които протичат в различните форми на материята. В обхвата на цифровата икономика попадат различни видове дейности като развитието на електронния бизнес и електронната търговия, развитието на автоматизираното индустриално производство и интелигентните производствени предприятия, транспортни средства и транспортни системи, интелигентни енергийни системи и др.

Позитивните ефекти от цифровизацията могат да доведат до нарастване на производството, именно в страните от Г-20 – брутния вътрешен продукт да нарасне до 3,2 трилиона евро. Данните сочат, че добавената стойност в новосъздадените продукти, дължащи се на Интернет технологии надхвърля 75% в традиционните отрасли, благодарение на увеличаване на тяхната производителност.

Философията на капитализъм 3.3, изповядващ парадигмата, че в пазарите са вградени автоматични стабилизатори, елиминиращи каквито и да било ограничения на икономическия растеж на световната икономика са поставени под въпрос (Калецки, 2013, с. 425). Появата на „Капитализъм 4.0“ подлага на сериозна преоценка „границите на растежа и тези поставяни от околната среда“ (Калецки, 2013, с. 425). Тук трябва отбележим че концепцията(програмата) Индустрия 4.0 е създадена по инициатива на немското правителство като платформа за извършване на научни изследвания. Както

отбелязват някои изследователи основната цел е да се обедини индустриалното производство с модерна информационна и комуникационна техника. Тази програма се основава на четири стадия(етапа) в своето развитие:

Първи етап: механизация, базираща се на парната енергия и водната сила;

Втори етап: масово производство, основаващо се на поточни линии и електроенергия;

Трети етап: компютри, механизация и автоматизация на производството;

Четвърти етап: киберфизични системи.

Индустрия 4.0 представлява модерната тенденция в съвременното общество при развитието на технологиите в производствените процеси. Това понятие съдържа в себе си киберфизичните системи, интернет на нещата и изчисления в облак. Последното се описва като мрежа от сървъри, локализирани на отдалечено място, които извършват сложни изчислителни процеси, както се казва „далеч в облаците“. По такъв начин се рамкира начинът за създаване т.н. умни заводи. В този завод на бъдещето киберфизичните системи ще контролират останалите системи, свързани с генерирането на физичните процеси като създават виртуално копие на реалния „свят“.

По този начин Индустрия 4.0 ще предизвика такова развитие на индустриалния , което от своя страна ще доведе до колосални промени във всички посоки на човешкия живот. Бихме подложили на преоценка твърдението, че индустриалната революция от този вид би довела до милиони безработни индивиди, тъй като все пак съществуват перспективи за развитие на индустрия на услугите. Тя би била един гъвкав стабилизатор за развитие на пазара на труда, като по този начин ще минимизира социалните конфликти. Все пак Индустрия 4.0 включва обработка и анализ на данните, трябва да се отбележи че в различните сектори на националното стопанство съществуват достатъчно големи масиви от данни, подлежащи на обработка.

На преден план излиза необходимостта от ясна идентификация на индустриалния субект (организационната му идентичност). Дефинирането му представлява сложна задача. Независимо от нарастващия интерес към изследванията на този макет и идентификацията с организацията, се наблюдава „липса на консенсус относно значението и дефинирането“ на двата термина (Димитрова, 2013, с. 131), което се усложнява именно от многоаспектността им.

Въпреки факта, че търсенето на най-подходяща дефиниция за организационната идентичност може да се превърне в „търсене на утопия“, идентичността, а от там - и идентификацията, изискват комплексно и многопосочно изследване (Maki, 2008, p. 383), защото идентичността представлява „уникално понятие, т.е. организацията е неповторима, различна сред другите колективи, представени като „социални актьори“. Следователно

домейнът на организационната идентичност изисква самоопределяне на организацията в отношенията ѝ с останалите като нея (Kim et al., 2010, p. 557), както и анализ на споделените значения от членовете ѝ, придаващи смисъл на това, което представлява организацията за самите тях (Палашев, 2008, с. 63). Организационната идентичност се разглежда и като макет, създаден от споделените разбирания на членовете на организацията за основните и отличителните ѝ характеристики (Maki, 2008, p. 393).

За разкриването на характера на макета на организационната идентичност е необходимо да очертаем: 1) характеристиките, които служителите определят като централни за компанията; 2) характеристиките, които отличават компанията от други подобни; 3) характеристиките, които са трайни, устойчиви във времето, свързващи настоящето с миналото и бъдещето. Балмър задава различна перспектива по отношение на характеристиките на идентичността, като ги разглежда в тяхната комплексност, включваща многоаспектната и многопосочната природа на идентичността, променливостта ѝ, която представлява развитието на идентичността, и нейната подчертана хетерогенност (Kim et al., 2010, p. 557).

Корнелисен и Харис също предлагат подход за изучаване на идентичността. Те отбелязват три основни аспекта, които могат да бъдат използвани за обосновката на нейния макет: 1) идентичността като израз на корпоративната персона, представяща вътрешноорганизационната ѝ същност; 2) като организационна реалност; 3) като цялостно експресиране на компанията.

Първите две разглеждат идентичността като статична и експресирана чрез комуникациите, поведението и организационните символи.

Третата перспектива е риторичната, в рамките на която идентичността се разглежда като презентация на собствената същност на организацията, като процес, който се „проявява в пресъздаването и в социалното взаимодействие“ (Палашев, 2008, с. 557).

Необходимо е да отбележим, че е необходимо в националната икономика да се отдели внимание на онези перспективни сектори, които да послужат като своеобразен локомотив за високотехнологично развитие. Към тази група, според мнението на редица изтъкнати изследователи могат да бъдат причислени (Гроздин и кол., 2014, с. 55):

- Нанонауки и нанотехнологии;
- Информационни и комуникационни технологии;
- Биотехнологии;
- Енергетика;
- Хранителна промишленост.

Този процес е свързан със значителен инвестиционен ресурс. Той може да бъде осигуряван в две посоки – по линия на националния капитал и чрез чуждестранен ресурс. През последните години, обаче потоците от преки чуждестранни инвестиции в страната рязко намаляха, поради

причини от комплексен характер. Най-ниският размер на преките чуждестранни инвестиции в страната, след финансовата и икономическа криза от 2008-2009 г., са реализирани през 2017 година. Тревожна е тенденцията, че чуждестранните предприемачи изтеглят своите капиталовложения като релокализират производствата си в съседните страни. Тази ситуация изправя пред сериозни проблеми достигането на амбициозните цели, които стоят за овлавяване.

Таблица 1
Преки чуждестранни инвестиции за периода 2010 -2017 г.

Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ПЧИ млн.евро	1169,7	1476,3	1320,9	1383,7	1160,9	2475,9	1079,7	950,1

Източник: БНБ

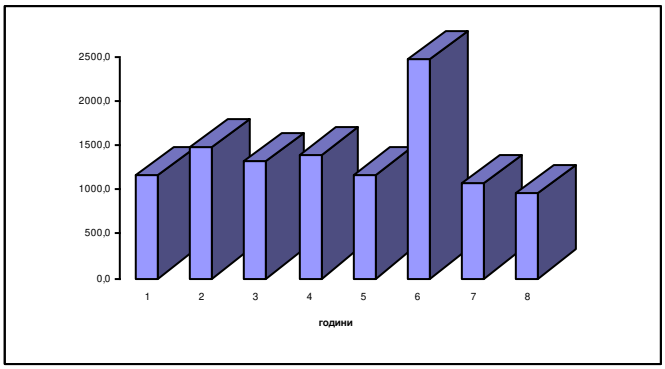

Фигура 1. Преки чуждестранни инвестиции за периода 2010-2017 г.

Източник: БНБ

На първо място е наложително разработването на средносрочна стратегия за реиндустриализация на страната ни за периода до 2030 г.

Приоритетите за избор могат да бъдат оптимизирани в зависимост от икономическата конюнктура. Поради ред фактори и то най-вече от обективно естество един от секторите, който заема лидерска роля е този на информационните и комуникационните технологии. Той заема относително невисок дял със своите 1,5-2% в относителния дял на БВП, но неговия абсорционен потенциал е значителен. Страната разполага с значителен кадрови потенциал от специалисти с висше образование, подготвяни в повече от пет висши технически и технологични училища. Българските предприятия изнасят продукция за над 1 млрд. долара, което надхвърля 12% от българския износ (Гроздин и кол., 2014, с. 51). В същото време производителността на труда бележи стабилни темпове на растеж от около 20% на годишна база. Секторът на информационните и комуникационните технологии е базис за успешното развитие на всички останали сектори на националната икономика. Той лежи в основата на новите технологии и обработката, съхраняването и предаването бази данни на далечни разстояния,

които вече определят „облика“ на света. Софтуерната индустрия има всички предпоставки да се превърне в мощен фактор за развитието на всички останали сектори както на индустрията, така и на икономиката като цяло.

Втори приоритетен отрасъл, който осигурява условия за развитието на всички останали е енергийния отрасъл. Известно, е че страната ни не разполага със залежи на природни енергийни ресурси, с изключение на въглищата добивани по открит способ в Източно-маришкия басейн. Такива тя набавя чрез внос. Емисиите извън квотите, които се полагат на страната ще бъдат, закупувани на изключително висока цена. При сега наложилата се ситуация относително евтини източници на електроенергия са двата 1000 Мвт реактори на АЕЦ „Козлодуй“. Те имат удължен ресурс до 2026 -2028 г. Това налага по един възможно най-бърз начин да се намери пътя, по който ще се развива най-удачно българската енергетика. При така създалата се ситуация трябва да се вземе стратегическо решение за започване на строителство на нова ядрена мощност като възможна алтернатива за нов енергиен източник. Този избор е от изключително важно значение за развитието на българската икономика за няколко десетилетия напред.

Секторът на хранителната-вкусовата и свързаните с нея промишлености има дълга традиция в нашата страна. Тази традиция може да бъде потърсена в няколко важни направления:

- Суровинна база;
- Кадрови потенциал.

Някои автори изказват становището, че за оптималното използване на този сектор е необходимо да се измени неговата структура (Гроздин и кол., 2014, с. 51). Тук трябва да се отчете, че по европейските програми бяха „фаворизирани“ производителите на зърнени храни, а останалите пазарни субекти в аграрния сектор оставаха неглижирани. Наложително е да се развива с приоритет производството на продукти с екологична насоченост.

Нанотехнологиите са един относително нов и динамично развиващ се сектор, който отправи своите предизвикателства. Това са по-скоро предвиждания за това как би могла да се развива нанотехнологията (Percenta.bg, б.д.):

- „Молекулярна нанотехнология“ е предположена възможност за манипулиране на единични молекули. Тя е теоретично предположение, тъй като в момента техническите възможности не са толкова развити.
- Нанороботиката се занимава с машини с наноразмери, самоуправляващи се в определени функции. Има предвиждания за бъдещо използване на тези роботи в медицината, но съществуват редица проблеми, свързани с това, сред които развитието на нови материали за нанороботи и методология за използването им.
- „Производствени наносистеми“ са комплексни наносистеми, произвеждащи автоматично прецизни части за други наносистеми. Те не използват непременно оригинални нанотехнологични нововъведения,

а добре известни фундаментални знания за производство. Това развитие се разглежда като база за нова индустриална революция.

Биотехнологиите се базират на чистите биологични науки, като генетика, микробиология, молекулярна биология, биохимия, ембриология, клетъчна биология, а в много случаи и на други научни области, като инженерна химия, информатика и други. В същото време съвременните биологични науки са тясно свързани с биотехнологията и широко използват биотехнологични технически средства. Програмата „Хоризонт 2020“ финансира малки и средни предприятия, извършващи изследвания в областта на биотехнологиите. Това са фирми с добре развита изследователска дейност, но със затруднения в комерсиализацията на разработваните от тях продукти поради продължителността на прехода между ранното им технологично развитие до въвеждането им на пазара. Биотехнологиите намират широко приложение в различни сектори:

- Здравеопазване и фармацевтика;
- Земеделие, животновъдство, ветеринарни продукти и аквакултури;
- „Индустриални процеси и производство“.

Трябва да отбележим, че в нашата страна съществуват необходимите предпоставки , а също така и съответните условия за развитие на нано- и биотехнологии. Фундаменталните науки създават теоретичната основа за тяхното развитие, а освен това и необходимия кадрови потенциал за обезпечаване на развитите на процесите и за получаване на съответните продукти.

Заключение

Технологичните предизвикателства пред които е изправена българската икономика и предимно българската индустрия ще изискват адекватни и своевременни управленски решения. Един от възможните пътища е създаване на предпоставки за подобряване на информационната среда за ускоряване на индустриализацията в остатъчната българска икономика. Задължително условие за постигане на резултати в тази област е поставянето на акцент върху образованието, научноизследователския процес, развитието на високите технологии и свързаните с тях иновации. Те ще лежат в основата на динамичния и интелигентен икономически растеж. Друг възможен път е подобряване на качеството на привлечените преки чуждестранни инвестиции. Те трябва да бъдат „насочени“ в онези сектори, на които националната икономика ще разчита постигането на висока добавена стойност. Важно е да бъдат предприети такива мерки в образователната система, включително в областта на висшето образование които да доведат до подготовката на такива кадри, които ще спомогнат за възхода на националната икономика, без да се подценяват и „защитените професии“, които не са престижни за младите хора, но са необходими за бизнеса.

Използвана литература

Гроздин и кол. (2014). Бяла книга за нова високотехнологична индустриализация 2015-2025.
Димитрова, Я. (2013). Организационната идентичност. Сф.
Калецки, А. (2013). Капитализъм 4.0: Раждането на новата икономика след кризата. Класика и стил ООД.
Палашев, Н. (2008). Въведение в корпоративните комуникации. Сф.
Пехливанов, И. (2005). Свидетел на историята. ИФО дизайн ООД.
Kim, H., Lee, M., & Lee, H. (2010). Corporate social responsibility and employee-company identification.
Maki, S. M. (2008). International Communication Association Audit.
Percenta.bg. (б.д.). Какво е нанотехнология? Определение. https://percenta.bg/blog/kakvo-e-nanotehnologia-opredelenie/

BULGARIAN INDUSTRY AND TECHNOLOGICAL CHALLENGES

Dobrin Ganchev[3]
Department of social and economical sciencies, TU – Gabrovo, Bulgaria

Sergei Naidenov[4]
Department of Industrial economic and entrepreneurship, EU – „D. A. Tsenov“– Svishtov, Bulgaria

Abstract: The aim of this paper is to identify the prerequisites for the modernization and competitive positioning of the Bulgarian economy, particularly the industrial sector, in the medium and long term through the lens of the Fourth Industrial Revolution. The sectors of the national economy have undergone significant transformations during the transition to a market economy. Contemporary companies are facing a variety of challenges. In order to maintain their competitive advantages, they need a strong organizational identity.

The circular economy has the potential to address the major challenges it faces in the era of digitalization and the digital economy.

Keywords: industry, digitalization, organizational identity, digital economy, digital technologies.

[3] e-mail: dobrin@tugab.bg
[4] e-mail: s.naydenov@uni-svishtov.bg